

מגש הכסף של מלחמת יום הכיפורים

צבי הראל

צילום: יוסי זליגר

לדבריו, אפילו הממסד הצה"לי נכשל בעבר כשע"ך מחקר עב-כרס על חלקה של החטיבה במלחמה ולקה בטעויות עובדתיות למכביר. רשף מחה על כך ובצר לו פנה בשעתו לדרגים הגבוהים בצה"ל ששוכנעו לגנוז את המחקר. כיוון שכך, וגם לטובת הדורות הבאים, הוא נטל יוזמה לפני כמה שנים והחל שוקק, צעד אחר צעד, מסמך אחר מסמך, על הוצאת ספר פרי עטו על קורותיה המטלטלים של החטיבה במלחמה. לפני חמש שנים יצא לאור הספר בן 640 העמודים – "לא נחדל!" שמו (בהוצאת כנרת זמורה-ביתן, דביר) – והוא מוקדש לחומי החטיבה במלחמה, לזכרם של החללים הרבים ולבני משפחותיהם. הספר מתועד ומגובה בראיות מגוונות למדי: ביר: החל במקורות עצמאיים של החטיבה ותצלומי אוויר; דרך עדויות של מפקדים, של לוחמים ושל חיילי המעוזים ושבוים ישראלים; וכלה בתמלול של רשתות הקשר בזמן אמת, הררי מסמכים, מסמכי שלל – ודו"ח ועדת אגרנט שבה העיר רשף פעמיים (כאשר כל עדות נמשכה 4 שעות).

בימים אלה, 45 שנים לאחר המלחמה, נאות רשף להתראיין ל"ישראל היום" ולספר לא רק על שהי' תרחש בשדה הקרב אלא גם על התובנות הנלמדות מהאירועים.

שעות ארוכות הקשבתי למפקד האמיץ. סיי פור הישרדותו מהקרב העקובים מדם במלחמת יום הכיפורים כשלידו שרקו כדורים, פגזים וטילי סאגר, מעורר השתאות לא רק בקרב פקודיו אלא גם אצל מי שהיו מפקדיו: כך, לדוגמה, אמר עליו האלוף ישראל (טליק) טל, סגן הרמטכ"ל במלחמת יום הכיפורים: "אמנן רשף עבר ניסיון מדהים. אני לא שמעתי על אף מפקד שריון שעבר מסה כזו כמו

לפאתייה של העיר איסמעיליה. בקרבות המרים הקיזה החטיבה דם רב וספגה אבידות כבדות ביותר: 302 מלוחמי נהרגו ומאות נפצעו: ביממה הראשונה נהרגו 82 מלוחמי – ובפריצה למרחב של "החוזה הסיני" נהרגו 121 לוחמים.

כשנה לפני המלחמה קיבל לידיו רשף את הפי"קוד על החטיבה. ערב המלחמה מנתה החטיבה קרוב לאלף חיילים. שני גדודים (56 טנקים) היו בפיקודו של רשף וגדוד שלישי היה תחת פיקוד חטיבה אחרת (247). רשף קיבל את החטיבה לפיקודו לאחר שבלט בתפקידיו הקודמים כקצין שדה בכל רמ"ח איביו – כמפקד גדוד 52 וכמפקד גדוד הסיוור 189. טבילת האש הראשונה שלו היתה כמ"מ ב-1959 בפשיטה, בשיתוף עם כוח גולני, על מוצב ברמת הגולן. במלחמת ששת הימים שימש כקצין אג"מ וסמח"ט של חטיבה 8 ונטל חלק בקרבות ההבקעה בסיני וברמת הגולן.

כחצי שנה לאחר המלחמה קודם לדרגת תת אלוף, מונה לסגן מפקד עוצבת הפלדה ומפקד אוגדה. בת"חילת 1979 מונה רשף למפקד גייסות השריון והוע"ל לה לדרגת אלוף וב-1984, בגיל 46, פשט את מדיו הצבאיים. בשלהי 2014 ייסד תנועה לא-מפלגתית – "מפקדים למען ביטחון ישראל" – שבה חברים מאות בכירים מיוצאי מערכת הביטחון (צה"ל, מוסד, שב"כ והמטרה). רשף, המשמש כיו"ר התנועה, מת"רע מההשלכות החמורות של סיפוח שטחי יהודה ושומרון ומחשש "שהאוכלוסייה הפלשתינית תיפול על כתפינו".

לרשף, יש סיבות טובות למתוח ביקורת על כך שחיילי החטיבה שלו במלחמת יום הכיפורים, ששמו את נפשם בכפם, לא זכו לתהודה ציבורית הולמת.

"לא החליפו בגדם, לא מחו עוד במים לובשי חול וחגור זכבדי נעליים בנתיב יעלו הם, הלוך והחרש לא החליפו בגדם, לא מחו עוד במים את עקבות היום הפרך וליל קו האש".

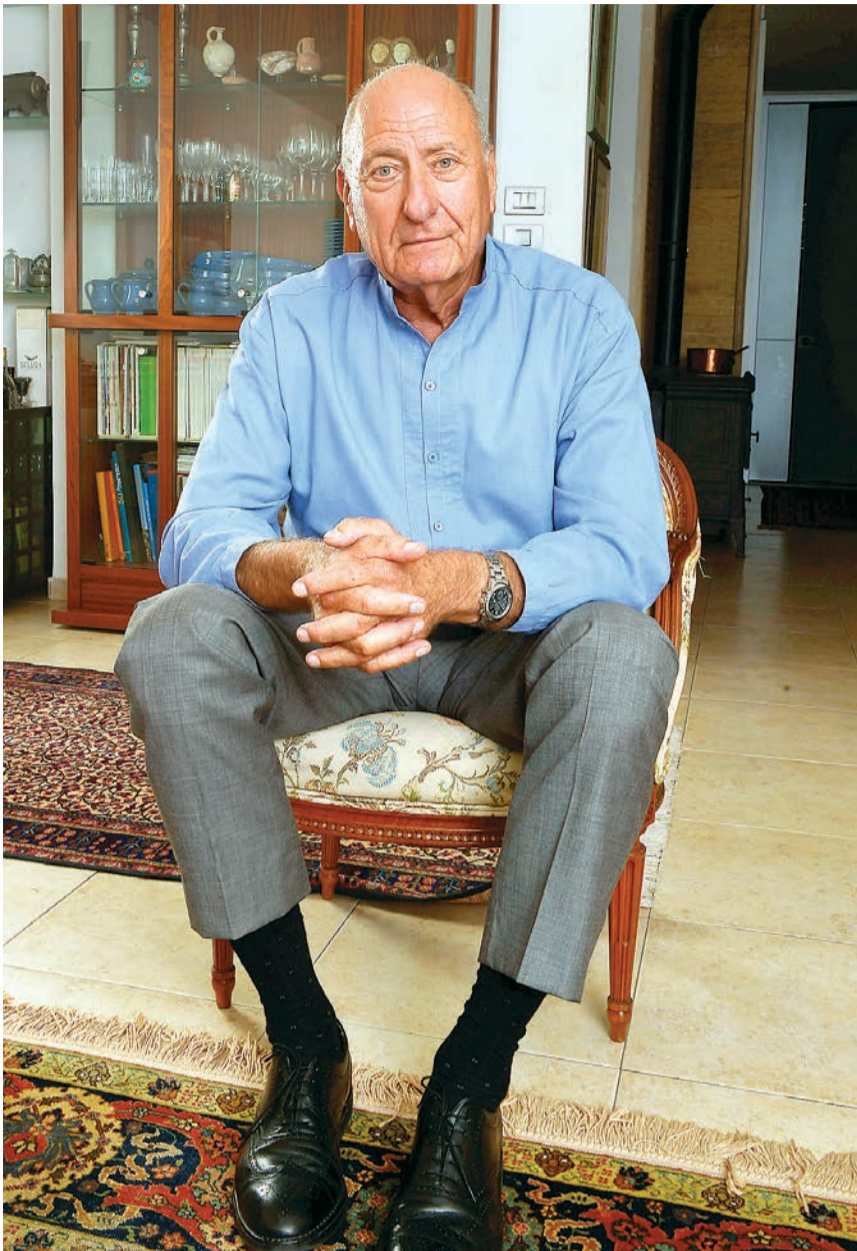
(מתוך "מגש הכסף", נתן אלתרמן, שלהי 1947, כמה שבועות לאחר תחילת מלחמת העצמאות)

אי אפשר לספר את קורותיה הנוראים של מלחמת יום הכיפורים באוקטובר 1973, ובמיוחד את תהפוכותיה הדר"מטיות להצלת מדינת ישראל, מבלי להבליט בזרקור רב עוצמה את חלקה של חטיבה 14, חטיבה סדירה של חיל השריון, בפיקודו של אל"מ אמנון רשף. עובדה בולטת זו צריכה להיות ברורה לכל אחד ואחת מפני שהעובדות מרברות בעד עצמן: חטיבה 14 היתה זו שבעת פרוץ המל"חמה היתה חטיבת השריון היחידה שאישה את קו תעלת סואץ והתפרסה לאורך כמאתיים ק"מ. המ"עוזים לאורך העלה אוישו על ידי אנשי מילואים של חטיבה 16 הירושלמית וחיילי הנח"ל. כיוון שכך, חטיבה 14 היתה כוח הבלימה העיקרי של צה"ל כנגד הצבא המצרי, שבנחשולי צונאמי חצה את התעלה כבר ביומה הראשון של המלחמה, ב-6 באוקטובר. זאת ועוד, חטיבה 14 נטלה גם חלק מרכזי והרואי בהמשך המלחמה, כאשר השתתפה בכלימת השריון המצרי ב-14 באוקטובר; במבצע הצליחה ("מבצע אבירי לב") שבו הבקיעה את המערך המצרי בקרב הקשה ב"חוזה הסיני" (15 ו-16 באוקטובר); וכא"שר ב-19 בחודש חצתה את התעלה – והמשיכה עד

"פער הכוחות היה בלתי נתפס: בתוך שעתיים וחצי צלחו את התעלה יותר מ־23 אלף חיילים מצרים; חיילי חטיבה 14 עצרו בגופם את האויב" ● אמנון רשף, שפיקד על חטיבת השריון היחידה בקו הקדמי עם פתיחת המלחמה, משחזר את רגעי הגיהנום והגבורה של קרב הצליחה המכריע

"לצה"ל לא היתה תוכנית הגנה על סיני." רשף

"היינו שיכורי ניצחון בעקבות ששת הימים. כולנו חטאנו בחטא היוהרה. נצרבה לנו התמונה של חיילים מצרים בורחים יחפים. כמה שדיברנו עם החיילים - לא הצלחנו להפנים אצלם את האפשרות למלחמה"

"אמרתי לנהג שלי שהיום תיפתח מלחמה והוא ענה 'טוב למות בעד ארצנו'. אני השבתי לו 'חמור, טוב לחיות בעד ארצנו'. ב'13:47 שמענו צפירה ברשתות הקשר. מדבר סיני כאילו נקלע לרעידת אדמה"

המקורי חטיבתו היתה צריכה לעזוב את קו בר לב 8° באוקטובר - יומיים לאחר שהמלחמה נפתחה. "אנחנו", הוא מדגיש, "צריכים לזכור את התקופה ערב המלחמה. היינו שיכורי ניצחון בעקבות מלחמת ששת הימים. כולנו חטאנו בחטא היוהרה וזלזלנו באויב. אמרנו לעצמנו: 'מי הם בכלל?!' נצרבה לנו התמונה של חיילים מצרים בורחים בחולות סיני כשהם יחפים. צריך להבדיל גם בין כוננות טכנית לבין כוננות נפשית כי כמה שדיברנו עם החיילים - לא הצלחנו להפנים אצלם שתהיה אפשרות של מלחמה ממש.

"הקושי היה, מבחינה פסיכולוגית, לעבור ממצב אחד לשני. לצערי הרב לצה"ל לא היתה תכנית הגנה על סיני. היו שתי אסכולות: האחת של הרמטכ"ל לשעבר חיים בר לב - הגנה על קו המים והקמת המעוזים, ואילו השנייה של האלופים ישראל טל ואריאל שרון - שאסרו להקים את קו המעוזים, ואם כבר אז בסדר גודל קטן יותר. בלשון צבאית בר לב דגל בהגנה קבועה ואילו טל ושרון דגלו בהגנה ניידת. אין ספק, שכמפקד בשטח, סברתי שאסכולת טל ושרון עדיפה. ידענו שאנו צריכים להגן על התעלה 'על המטר'. צריך לזכור גם, כי חלו מספר התפתחויות שצה"ל לא התאים את עצמו אליהם. ראשית, בתום מלחמת ההתשה, בקיץ 1970, הפרו המצרים את ההסכם וקידמו סוללות נגד מטוסים כך שחיל האוויר שלנו איבד את השליטה במרחב האווירי באזור התעלה. שנית - בידינו היו תכניות התקיפה של המצרים ולמרכבה הבושה צה"ל לא הבין את התכניות ולא נערך בהתאם.

כשנשיא מצרים, אנואר סאדאת, אמר שהוא מוכן להקריב מיליון איש - אנחנו לא הבנו אותו. הוא אמר לגנרלים שלו 'אני רוצה לצלוח את התעלה ולהגיע למרחק של עשרה קילומטרים בגדה המזרחית' - והוא

בגיל 15 התחיל רשף לעבוד ולעזור בפרנסת הבית. הוא זוכר היטב שעבר בכוכים אפלים ביפו ליד מכונה כרסומת. "זה לא היה פשוט עבור ילד שצריך לקום מוקדם כל בוקר ולנסוע לעבוד ביפו ולחזור בחמש בערב. בבית גם לא היו מים חמים והיה צריך לחמם אותם באמצעים פרימיטיביים".

המפנה של רשף בחייו התחולל בגיל 16 כאשר חש צורך ללמוד: הוא נרשם ללמודים בשעות הערב בבית הספר המקצועי מכס פיין בתל אביב במגמת מסגרות מכנית ובבוקר המשיך לעבוד יום עבודה מלא כשהוא יוצא מהבית בחמש. זה היה סדר יומו העמוס והמתיש של הנער רשף עד לגיוסו לצבא ערב מבצע קדש באוגוסט 1956.

אז למה דווקא הגעת שריון?

רשף: "תשאל את אלה ששלחו אותי. בהתחלה הלכתי למבדקי טיס. לא עברתי את בדיקת הראיה בתל נוף. בקורס מפקדי טנקים כל הסביבה הגיעה מקיבוצים ומהעיר - ממשפחות מבוססות. היו רבים שביקשו לצאת קורס קציני שריון ואני לא ביקשתי. לא הייתי חניך מצטיין. אבל שלחו אותי לבה"ד 1 לקורס קציני שריון והחליטו שאשאר להדריך".

במשך שנים רבות, מאז היותו קצין צעיר, ביקש רשף להשלים את לימודיו לבגרות. הבטיחו לו הרים וגבעות, לרבות לימודים בטכניון ולימודים בארצות הברית ואולם תמיד, לטרונייתו, פרטו לו על המצב פון. לרשף יש טענות למפקדי גייסות השריון בעבר, ישראל טל ואברהם אדן (ברן) שניצלו את מסירותו ולא עמדו מאחורי הבטחותיהם. כך, לדוגמה, הוא מספר על פגישתו הטעונה עם האלוף טל, מיד לאחר מלחמת ששת הימים, שבה ביקש ממנו מפקדו ליטול את הפיקוד על גדוד שריון: "הגעתי לפגישה המ-תוחה עם טל וביקשתי לפרוע את השטח. אמרתי לו 'אני לא הולך - תן לי פקודה'. ואז הוא אמר 'חברים שלנו נהרגו' וזו היתה פריטה על המצפון. הוא הבטיח שאחרי זה - הכל פתוח. אפילו ארצות הברית, תקבל מה שאתה רוצה'. הוא העמיד אותי בסיטואציה כזו שקשה לסרב לבקשתו במיוחד שאתה יודע שמדור בר בחברים קרובים שלך שנהרגו. רק כאשר נשאתי דרגת אלוף, בחופשת השחרור, למדתי היסטוריה באוניברסיטת תל אביב וסיימתי את התואר הראשון בהצטיינות יתרה - ללא תעודת בגרות".

בשיחתנו אנו מתקרמים לתקופת ראשית המלחמה ורשף מבקש להדגיש כי לפני כן, ביוני 1973, ביצעה החטיבה תרגיל אתגרי, התקפת לילה, ללא תרגיל "יבש", והיתה בשיא כושרה. עוד הוא מספר, כי כמה ימים לפני המלחמה דיווחו החיילים על תנאי עות בלתי שגרתיות של הצבא המצרי ותגבור כוחות. הדיווחים הועברו לדרגים המתאימים. לפי התכנון

שעבר באותו לילה אמנון".

רשף הוא גבר גבה קומה (1.90 מטר). דיבורו רגוע וניכר כי יש לו זיכרון פנומנאלי. "היה לי ברור", הוא משחזר את אחד הרגעים הקשים במלחמה כאשר פיקד על כוח קטן וחילץ את לוחמי מעוז "פורקן", "שאני מוכן להקריב את חיי ושכבר לא אצא מזה חי. הייתי מוכן לשלם את המחיר ויכול להיות שזו תחושה - כי כל כך הרבה הרוגים וכל כך הרבה פצועים - שהנה אני הולך איתם".

בשוך הקרבות, הירבה רשף לשאול את עצמו מאיפה תעצמות הנפש שגייס כאשר המוות חיכה וארב לו לעתים קרובות במהלך המלחמה. להערכתו, הפתרון לחידה הזו קשורה לילדותו שלא היתה סוגה בשושנים, במיוחד, לאחר פטירת אימו כשמלאו לו 13 שנים בלבד.

חוסר מוכנות מנטלית

רשף, אב לחמישה ילדים וסב ל-16 נכדים, נולד בחיפה לפני 80 שנה. הוריו עלו לישראל מהונגריה עוד בשנות ה-20 של המאה הקודמת. שם משפחתו הקודם היה איז'ק. "בגיל שנה וחצי", הוא משחזר, "עברנו לתל אביב. גדלתי במשפחה דלת אמצעים. גרנו בדירת חדר במרתף בתל אביב: הורי, אחי הצעיר ממני בשבע שנים - ואני. אבי היה חייט ובית המלאכה שלו היה באותו חדר. למרות הדלות היינו מאושרים. לא חשנו במחסור".

משפחתו של רשף היתה מסורתית "בעיקר בגלל האימא. שמרנו על מטבח כשהיא חבשתי כובה ברט. בתור ילד זימרתי במקלה לילדים ששרה בכל בתי הכנסת בתל אביב".

הילד אמנון למד בבית הספר היסודי תל נורדאו במרכז בתל אביב. עם תום מלחמת העולם השנייה הגיע לביתם אחייו של אמו, ניצול מחנה ההשמדה אושוויץ, והוריו מצאו לו פתרון דיוור יצירתי: נמצאה לו "מיטת סוכנות" שהוצבה במרפסת הבית שנסגרה בלוחות דיקט. כעבור כמה חודשים, לאחר שהאחיין מצא פתרון דיוור מרווח יותר, הגיעו שתי אחיותיו, גם הן ניצולות אושוויץ, ששוכנו באותה מפרסת. "לא היתה צפיפות ולא היה דוחק".

לקראת הגעתו לגיל הבר-מצווה עברה המשפחה לדירת שיכון בת שני חדרים בבית ים באזור הדיונות, קילומטר מעבר לשטח הבנוי, הנושק לאזור התעשייה בעיה. בתור ילד עבד בבית החרושת "ארטיק" הסמוך. מיד לאחר מות אמו נשלח אחיו לקיבוץ ואחר כך למוסד חינוכי. רשף נשאר בבית. בגלל המצב הסרי ציו-אקונומי אמרו לו שמוטב שייך ללמוד מקצוע והמליצו על בית הספר "שבח". "אבי עבר אז משבר קשה מאז פטירת אמי מפני שהיא היתה הגורם הדור מנינטי במשפחה. ב'שבח' למדתי שנה אחת בלבד".

רשף (מימין) עם משה דיין ואריאל שרון, בתצפית על שדה הקרב ב'חוזה הסינית'

קו המעוזים ליד תעלת סואץ. רשף ושרון פעלו בקדחתנות להוציא לפועל תוכנית לחילוץ הכוחות שנקלעו למצוקה

ראה במהלך הצבאי מנוף לקידום מטרות פוליטיות. אנחנו נערכנו כאילו המצרים רוצים לכבוש את תל אביב וזה לא עלה על דעתם. היו אמנם תכניות שהם רצו לכבוש את כל סיני אולם אחר כן הם התפכחו".

200 מטוסים מעל הראש

איפה היית ביום הראשון לפתיחת המלחמה, ב־6 באוקטובר?

"ב־12 וחצי בצהריים נאמר לנו בוודאות שאנחנו הולכים לקראת מלחמה. אמרתי לנהג שלי כי היום תיפתח המלחמה והוא ענה לי 'טוב למות בעד אר־צנר' ואני השבתי לו: 'חמוך, טוב לחיות בעד ארצנו'. בשעה 13:47 אנחנו שומעים צפירה ברשתות הקשר וזה סימן שמטוסים מצריים חצו את קו ה־עלה. במקביל 2,400 תותחים מצריים פותחים באש ולמעלה ממאתיים מטוסים חולפים מעלינו ומפציצים. מדבר סיני כאילו נקלע לרעידת אדמה. ואז הטנקים שלנו מתחילים לשעוט לעבר עמדות האש.

"באשר לגודל ההפתעה אספר קוריוז: לאחר המלחמה נודע לי שאחד ממפקדי הטנקים, בשעה שכל מדבר סיני הזדעזע, שאל 'האם להכניס פגז לקנה'. בחלק מהמקרים, כאשר הטנקים שלנו התקרבו לעמדות האש חיילים מצרים שחצו כבר את התעלה ירו לעברנו. גם מהצד השני של התעלה, ממרחק של 3.5 ק"מ, שוגרו לעברנו טילי סאגה. כך, לדוגמה, שלושה טנקים מהמחלקה בפיקודו של רוני ויינר נפגעו עוד לפני שהגיעו לעמדות האש שלהם."

רשף מספר כי שעתים וחצי לאחר פתיחת המלחמה 23,500 חיילי ח"ר מצרים צלחו את התעלה. "אם לוקחים את חיילי המעוזים ושתי הפלוגות שלנו – החרמ"ש והסיור – הכוח שלנו מגיע בקושי ל־500 לוחמים. זה היה נורא. הפער המספרי היה בלתי נתפס: ב־18 השעות הראשונות של המלחמה צלחו את התעלה 90 אלף חיילי ח"ר מצרים ו־850 טנקים. לדוגמה: בין שני המעוזים 'פורקן' ו'מצמד' הפרידו 20 ק"מ ובמרחק שביניהם צלחה רביעייה מצרית כמעט ללא הפרעה. זו אינה הגזמה לומר שחיילי חטיבה 14 עצרו בגופם את האויב. ביום השני של המלחמה עברה החטיבה לפיקודו של אריק שרון, מפקד אוגדת 143 וכמו כן קיבלתי תגבור של שני גדודים. דיווחתי לאריק שמהחטיבה המקורית נותרו לי לכל היותר 20 טנקים בלבד ואני ממשיך להילחם."

רשף מביא בספרו שתי עדויות המתארות את פגישתו עם שרון ב־7 באוקטובר. הראשונה, מפי שרון עצמו כפי שהופיעה בספרו האוטוביוגרפי WARRIOR: "אחר ליל מרורים הוא (אמנון) היה תשוש אך עדיין קר רוח ובעל יכולת לתאר בפרוט רוט את הניסיונות והחוויות שעבר עם חיל הרגלים המצרים". התיאור השני מפי העיתונאי אורי דן שהיה צמוד לשרון: "הכל שותקים. רק אדם אחד מדבר. זה מפקד החטיבה אמנון, אל"מ צעיר, אינו עולה על 35, פניו עייפים ומתוחים. אריק מתחקר בשקט את אמנון ושניהם שומרים על קור רוח."

שרון ורשף, כמו כל הצבא שנקלע לקטסטרופה, פעלו בקדחתנות, למן הרגע הראשון, כדי להוציא אל הפועל תוכנית לחילוץ המעוזים. בין המעוזים שאליהם התקשר רשף היה "פורקן" שאויש על ידי 33 חיילי מילואים ומפקדם היה רס"ן מאיר (מאירק"ה) ויזל, ויזל, איש קיבוץ הל"ה, קיבל לימים צל"ש של אלוף הפיקוד על תושייה, יוזמה וכושר מנהיגות מעולה, על שמנע את נפילת חיילי המוצב בשבי.

שרון פקד תחילה על אל"מ חיים ארו, מח"ט חטיבת שריון מקבילה (421), לבצע את חילוץ חיילי "פורקן" שנקבע ל־9 באוקטובר. ואולם משנודע הדבר לרשף הוא מיהר להתקשר לשרון וביקש להיות זה שיחליץ את חיילי המעוז.

"נגלגל שאני פיקרתי עליהם טרם המלחמה ואני גם תכננתי את ציר החילוץ, ביקשתי מאריק לקבל את מבצע החילוץ והוא מיד אישר", מספר רשף.

הסיכום בין רשף לויזל היה שהחיילים יצעדו 10 ק"מ בחסות החשיכה, יחצו את קווי האויב, ויפגשו עם כוח החילוץ. רשף פקד על רס"ן שאול שלו, מג"ד 184, לארגן כוח חילוץ קטן יחסית הכולל שני טנקים וארבעה נגמ"שים ולוחמים מפלוגת החרמ"ש שעליה פיקד רס"ן שלמה לויזן וכן רופא וחובשים. החטיבה המקבילה של אל"מ ארז (421) היא זו שהיתה אמורה לסייע בחיפוי הכוח. רשף שם את נפשו בכפו והחליט לעמוד בראש כוח החילוץ המצומצם. הוא ביקש מויזל לירות רקטת זיקוקין בצבע ירוק שתייגע לכוח לאתר את מיקום חיילי המוצב.

אבל ברגע האמת, נורתה אל הכוח בפיקודו של רשף אש תופת מכל עבר מסוגי נשק שונים. "זה היה מטורף כי החילוץ בוצע באור יום", הוא מספר, "לי היה ברור שאני מוכן להקריב את חיי ואני לא יוצא מזה. יורים עלינו טילים ואני נע בויגוגים. אתה מר־גיש שאתה נמצא באטרף."

רשף מספר כי כאשר התקרב לקבוצת חיילים, חשב תחילה בטעות שהם כוח צה"ל מהמעוז ואף דיווח על כך בקשר. ואולם משהתקרב אליהם ממרחק 100 מטרים התברר לו שמדובר בחיילים מצרים.

"פתחתי אליהם באש מהמקלע שלי (מקלע 0.3) בטנק, כאשר קצין הקשר החטיבתי, רס"ן שלמה וקס, שהיה עמי בטנק, ירה בעוזי שלו. השלכנו לעברם ריימונים ורמסנו את החיילים, ממרחק אפס, בשרשראות הטנק. לפתע, לאחר ההסתערות, ראיתי שאני לבד על ראש גבעה. אני נוטל משקפת ורואה מולי גוף גדול, מפלצת, מתוכו יוצא קנה תותח, ועליו עשרות חיילים. אז הבנתי שאלה הם הלוחמים ממעוז 'פורקן' שעלו על הטנק של רס"ן שלו וחולצו ללא פגע. לא ראיתי את ארבעת הנגמ"שים שהיו איתי בכוח. "ביררתי עם רס"ן שלו היכן הנגמ"שים והוא דיווח לי כי כל הנגמ"שים נפגעו. לא האמנתי למשמע אוזני. ברקתי שוב והוא חזר על התשובה הטרגית. מחיר החילוץ היה כבד: חמישה נהרגו ו־28 פצועים". כמה שעות לאחר מכן ניתכה על רשף מהלומה נוספת: רס"ן שלו, מגיבורי חילוץ מעוז "פורקן", נהרג כאשר חיילי החטיבה הסתערו על שטח שולט במטרה לחלץ צוות טנק שנותר בשטח.

האבידות הכבדות והתכופות של חטיבה 14 גרמו לכך שרשף נאלץ, לאורך ימי המלחמה, לפקד על לא פחות מ־18 גדודים של שריון, חי"ר וצנחנים. ב־15 באוקטובר קיבלה החטיבה פקודה להוביל את אוגדת שרון (143) להבקיע את המערך המצרי וליצור מסע דרון כדי לאפשר לכוחות צה"ל לצלוח את התעלה.

ארבע חטיבות עמדו לרשותו של שרון: האחת, כא־מור, חטיבה סדירה בפיקודו של רשף ושלוש חטיבות מילואים – חטיבת טנקים 600 בפיקודו של אל"מ טר-ביה רביב שתפקידה לבצע הטעיה; חטיבת 247 בפיקודו של אל"מ דני מט שתצלח את התעלה בסירות גומי ותכבוש בסיס גשר; וחטיבת טנקים 421 בפיקודו של חיים ארז שתגרוור ותקדם את אמצעי הצליחה. לאחר שחטיבה 14 תוגברה היא מנתה שבעה גדודים: ארבעה טנקים ושלושה גדודי חי"ר וצנחנים. וכך, מ־20 הטנקים שנותרו בה לאחר היממה הראשונה של המלחמה, עלתה מצבת הטנקים ל־93.

המחשה לאקראיות ולספונטניות של איחוד הכוחות מלמד הסיפור הבא: זמן קצר אחרי שהקשיב לקברי צת הפקודות של שרון ויצא לג'יפ שלו, פסעו מול רשף שני קצינים. אחד מהם היה סא"ל (מיל') מיכה בן ארי (קפוסטה), מלוחמי היחידה המיתולוגית של ה־101 בפיקודו של שרון בשנות ה־50: "הוא סיפר שהוא מגיע מרמת הגולן, חיפש את המלחמה וביקש להצטרף לכוחות צה"ל בסיני. ביקשתי מאריק אישור לצרף את הגדוד שלו והוא אישר לי זאת מיד. זה היה אחד משני גדודי הצנחנים שלי בחטיבה".

ואולם איש מבין חיילי החטיבה לא דמיין לעצמו לאיזה גיהנום הוא נכנס בליל ה־15 באוקטובר.

כמו ברד על גג פח

החטיבה החלה לנוע בשעת דמדומים, סמוך לשעה 6 בערב. כל האוגדה סבלה מהיעדר מודיעין מרויך: השטח שנכנסה אליו החטיבה הוא המתחם המקולל של "החוה הסינית" המשתרע על שטח של 50 קמ"ר, ושאליו נכנס בלילה, כעבור 30 שעות, גם גדוד 890 של הצנחנים בפיקודו של סא"ל איציק מרדכי וספג אבידות קשות מאוד.

מתחם "החוה הסינית" מאופיין בתעלות השקיה הבנויות שתי וערב, וברובו הוא בלתי עביר. ליד התעלות, לטובת הטנקים, ערמו את סוללות החול. אורכן הכולל של התעלות הוא כ־140 ק"מ. אזורים מסוימים במתחם היו ביצתיים וטנק שנע היה עלול לשקוע עד הצריח וזו הסיבה כי תוך כדי התנועה התהפכו כמה טנקים של חטיבה 14. היעד של חיילי החטיבה היה להבקיע את המערך המצרי הצפוף ולפתוח מסדרון ברוחב של 4 ק"מ בכדי לאפשר את מעבר כוחות הצליחה.

"לא ידענו איפה נמצא האויב", מעיד רשף, "ואני מחליט לנוע לתוך המערך המצרי כאבחת סכין ול־פתוח באש כאשר אגלה את האויב. במשך שעותיים,

"בין המעוזים 'פורקן' ו'מצמד' הפרידו 20 ק"מ ובמרחק הזה צלחה דיוויזיה מצרית כמעט באין מפריע. ביום השני של המלחמה עברה החטיבה לפיקודו של אריק שרון. לי נותרו 20 טנקים ואיתם המשכתי להילחם"

"במשך שעותיים נע הכוח מבלי שהתגלה, עד השעה 21:12. לפתע אני רואה מחזות אימים, כלים שרופים, משאיות, טנקים, מדורות. מסביבי מתרוצצים במרחק של מטרים ספורים עשרות חיילים מצרים"

"היה מרגש לראות את החיילים הפצועים בבית החולים עונדים את תג החטיבה על הפיג'מה". רשף

נאום המח"ט לפני הקרב הגורלי:

רשף: "זכות גדולה להוביל את החטיבה וצה"ל לניצחון"

גדוד סיור 87 היה גדוד הסיור המשוריין במילואים של אוגדת שרון (143) שהוקם כחצי שנה לפני המלחמה. שלושה ימים לאחר פתיחתה, נהרג מפקדו – סא"ל בני צבי כרמלי ז"ל – מרסיס פגז ארטילרי, ורשף מינה תחתיו, ללא דיחוי, את רס"ן יואב ברום. 15 דקות לפני היציאה לקרב הצליחה ב-15 באוקטובר (מבצע "אבירי לב"), סמוך לשעה 17:45, נשא רשף נאום בפני לוחמי הגדוד. טון הדיבור הבוטח שלו משתקף היטב מהאזנה לדיבריו המוקלטים השמורים באתר החטיבה באינטרנט. נאומו של רשף מצוטט לרוב בקורסים של מפקדים בצה"ל.

ייעודו של גדוד הסיור היה לעמוד בראש הכוח. לאחר שרשף דיווח להם על ההתפתחויות החיוביות ברמת הגולן ובסיני הוא חיזק את ידיהם ואמר: "אתמול כתשנו

טנק ישראלי (מימין) וטנק מצרי ב"חווה הסינית"

שלאט לאט הוא יישבר. גדוד הסיור פעל אתמול בהתקפת אגף יוצאת מן הכלל יפה, ממש בהתאם לספרות של לוחמת שריון. היום, גדוד הסיור שלכם, שלנו, מוביל את צה"ל בלחימה הזו. זו זכות גדולה מאוד. אני הייתי מג"ד סיוה, אני יודע מה הציפיות שציפו ממני. אני רוצה שאתם תדעו שכולנו מצפים שהגדוד ימלא את ייעודו: יבצע את משימותיו השונות ויוביל את החטיבה וצה"ל לניצחון. אני אומר וחוזר ומדגיש: זה לא מצב שביום אחד נחסל אותם אלא זה דבר שבאמצעותו נצליח להגיע להתחלה של הסוף. יצא לי לדבר אחר הצהריים עם הרמטכ"ל ועם האלופים הבכירים של צה"ל. אני השריית בהם ביטחון. אני יכולתי להשרות את הביטחון אחרי שראיתי את הנכונות ואת רוח הלחימה שלכם בשדה הקרב. אני משוכנע שכולנו במשך הלחימה הזו נוכיח שהתקוות שתלו בנו מתגשמות."

בתום נאומו פנה הסמג"ר צבי אבירם לחיילים ואמר: "רבותי, עלי קרב כמו שצריך", והם קראו בקול "עלי – קרב, עלי – קרב, עלי קרב, קרב, קרב". שמונה ימים בלבד פיקד יואב ברום ז"ל על גדוד הסיור, לפני שנהרג ב"חווה הסינית" – 10 שעות בלבד אחרי שהקשיב עם חייליו לנאומו של רשף.

החליפו ב-10 באוקטובר) ישאל את המח"ט שלו באזור הלחימה מה קרה בזירת הקרב, במיוחד כשהחטיבה שלנו נלחמה מהרגע הראשון. צריך לזכור כי בשלב הזה כבר איבדנו יותר ממאה איש. גונן, שישב מולי, לא שאל שאלות ולא גילה אמפטיה."

תוך כדי הריאיון ניכר בדיבורו הבוטח של רשף כי הוא מתרגש קמעה כשהוא מרעיף שבחים על קצינת הנפגעים של החטיבה, דינה זלץ, שעל מלאכת הקרב דש במלחמה ולאחריה קיבלה את צל"ש הרמטכ"ל. רשף משבח עד לבלי די גם את אשתו דאו יהודית, אם חמשת ילדיו, שסייעה לפצועי החטיבה ולקשר עם המשפחות השכולות.

ביקורים כואבים רבים נצרכו בזיכרון של רשף בבתי החולים. כך, לדוגמה, הוא מזכיר ביקור שערך שבועות אחדים לאחר סיום המלחמה ב"סורוקה" בבאר שבע כשנפגש עם חיילים שסבלו מכוויות קשות מאד, אך "עם זאת, היה גם מרגש לראות את אותם חיילים שענדו את תג החטיבה על הפיג'מה".

מקרה מביך אירע לרשף כמה חודשים לאחר המלחמה כאשר ביקר בבית הקברות בקרית שאול כשהוא כבר נושא דרגת תא"ל. "השתתפתי ופתאום פונה אלי אדם שאיני מכיר ואומר לי 'אני אהרוג אותך ואת ריין'. אמרתי לו שאני מבקש לדבר איתו לאחר סיום האוכרה והוא ענה לי: 'אין לי מה לדבר איתך'. לאחר האוכרה הצלחתי לקבל פרטים עליו. התברר שבנו היה מפקד טנק והצטרף לחטיבה כתגבורת ונהרג ביום השני של המלחמה. איתרתי את כתובתו ברמת גן ובאחד הערבים הגעתי לביתו. ביקשתי בני מוס רב להיכנס, השיחה התפתחה ובשלב מסוים הוא פתח בקבוק וויסקי. שתינו ודיברנו עד שתיים-שלוש לפנות בוקר. נפרדנו מחובקים ובוכים".

אני שואל אותו אם יודע לו על מספר הלומי הקרב בחטיבה, ורשף משיב כי "בתקופה ההיא לא ידענו על קיום התופעה". הוא מחלק את הלומי הקרב לשניים: אלה שבמשך עשרות שנים מתכחשים ומסרבים לקבל טיפול – ואלה שהטראומה תוקפת אותם כעבור שנים רבות. "אין אדם אחד שחווה את המלחמה ונשאר אותו אדם. הפכנו ליותר טהורים, פתוחים, רגישים, רגשיים ואנושיים".

רשף משוכנע כי הגבורה העילאית ונכונות חיילי צה"ל להקרבה חסרת גבולות הן שהובילו לניצחון "שהביא את השלום מצרים", כפי שחתם את ספרו. לתובנה זו הוא מבקש להסיף סימן קריאה גדול. ●

בחסות החשיכה, נע הכוח מבלי שהתגלה. עד השעה 21:12. לפתע אני רואה מחזות אימים, מדורות, כלים שרופים, משאיות, טנקים. זה היה מרחב לוגיסטי של דיוויזיה מצרית. מתרוצצים מסביבי, במרחק של מטרים בודדים, עשרות חיילים מצרים ואני מתפקד וחובש שלושה כובעים: מח"ט, מפקד טנק וחפ"ש (חייל פשוט). פגיעות קליעי הכדורים בצריח הטנק שלי הזכירו נקישות של כדורי ברד על גג פח. יש לי מקלע ויש עשרות חיילים מצרים שאני צריך להרוג אותם לפני שהם יהרגו אותי. לפתע הגיח ג'יפ מצרי, פתחתי עליו באש והבערתי אותו. באמצע הלילה התקרבו אלי חמישה טנקים וחשבת שהם שלנו. כמרחק של 30 מטר הבנתי שהם מצרים; הוריתי לצוות שלי על ידי מהיר וירינו בתותח של הטנק והשמדנו אותם. כבשנו את הצומת 'טרטור לקסיקון' בשעה 9:43 בבוקר. המצרים כבר הגיפו סמרטוטים לבנים. זו הפעם הראשונה ששאגתי 'חדל אש'."

על מבצעי החילוץ מספר רשף: "טנקים פינו פצור-עים והרוגים, המ"פ רמי מתן פינה פצועים בזה אחר זה. לאחר המלחמה תחקרתי אותו ובגלל אשמה משותפת שלו ושלי לא הומלץ להעניק לו צל"ש. מגיע לו לא פחות מעיטור הגבורה. ברגע של רגיעה ניגשתי לטנק של המג"ד עמרם מצנע, שהמתין לפינוי, ער-דדתי אותו ונתתי לו נשיקה בראש וחזרתי לטנק. רק בדיעבד התברר לי, מפענוח תצלומי אוויר, כי באזור היו 3,000 עמדות של חיילי ח"ר".

באותם יומיים קשים בלחימה ב"חווה הסינית" נהרגו מקרב חטיבת 14 על יחידותיה השונות 121 לוחמים ונפצעו 62. החטיבה נותרה עם 36 טנקים מתוך 93 שעמה התחילה את המבצע. שתי יממות לאחר הקרב האכזרי ביקר בשדה הקרב המפויח שר הביטחון משה דיין שנסע בנגמ"ש הפיקודי של שרון תוך שרשף מתאר לו את מהלכי הלחימה. לימים, בספרו האוטוביוגרפי "אבני דרך", תיאר דיין את מראות הזוועה שראה: "אינני טירון במלחמה ובמראותיה, אך כתמונה הזו לא ראיתי. לא במציאות, לא בציור ואף לא בסרטי קולנוע. שדה קטל עצום, משתרע לכל עבר – כמה שהעין משגת".

הכל בגלל ג'יפ קטן

לרשף ביקורת נוקבת ביותר על המודיעין בעת המלחמה והוא מגדיר זאת בספרו כ"רשלנות פושעת". בשיחה איתי הוא מדגיש שוב ושוב כי צה"ל נכשל בכך שלא נרתם למבצע הצליחה ששינה בסופו של יום את פני המלחמה. לדבריו, חיל האוויר ביצע שתי גיחות צילום ביום והתצלומים לא הגיעו ליעדם. הוא מבהיר כי אחד הכישלונות של המודיעין הישראלי הוא בכך שלא הבינו כי האויב של הטנקים הוא החי"ר המצרי. רשף מספר כי בדק וגילה שהתצלומים כלל לא הגיעו רק בגלל מחסור בג'יפ. "חמורים", הוא מוחה ומבקש את אחראים למחדל, "הצילומים היו צריכים להגיע עם הליקופטר".

רשף, שהיה צמוד לשרון, משבח וקושר לו כתרים לרוב. לרעתו, הוא זה שגרם למפנה הגורלי של המלחמה. עם זאת, מוסיף רשף, בתחילת המלחמה היו לשרון כמה "רעיונות הזויים" וטוב שלא יצאו אל הפועל הואיל ואלה היו גורמים לאבדות נפש כבדות. עד כשלושה חודשים לפני המלחמה שימש שרון כמפקד פיקוד הדרום. מי שהחליפו היה האלוף שמואל גונן (גורודיש) שהורח על ידי ועדת אגרנט שקבעה כי "לא עמד כראוי במילוי תפקידו והוא נושא בחלק ניכר של האחריות".

שאלתי את רשף האם ועדת אגרנט החמירה עם גונן, ובמבוא לתשובתו הוא משוכנע כי "כולנו אשמים" (אמירה שנשמעה לראשונה מפיו של נשיא המדינה דאו אפרים קציר ז"ל). עם זאת, הוא בהחלט מותח ביקורת על גונן ומתאר פגישה ביניהם בחמ"ל הפיקוד במהלך המלחמה: "ישב גורודיש על הכור-סא. חשבת לתומי שהוא כאלוף הפיקוד (היים בר לב